

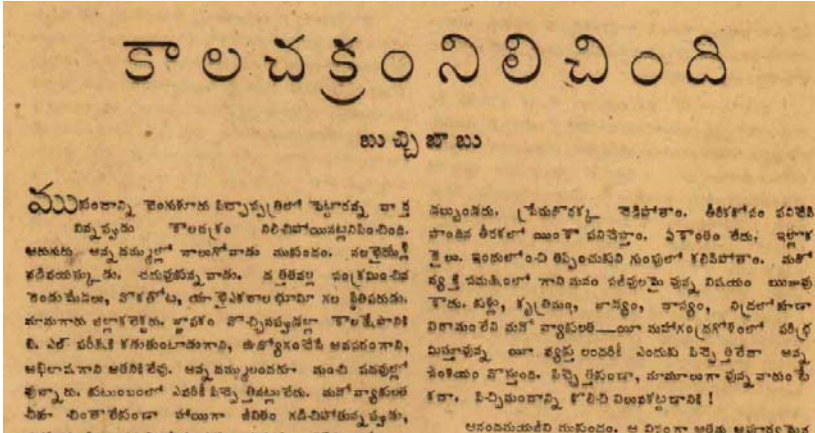

అనగనగా ఓ మంచి కథ

కాలచక్రం

— ముచ్చిబొమ్మ

(ఆంధ్రపత్రిక, 1957 ఏప్రిల్ 1 సంచిక నుంచి)

ముకుందాన్ని బెంగుళూరు పిచ్చాస్పత్రిలో పెట్టారన్న వార్త విన్నప్పుడు కాలచక్రం నిలిచిపోయినట్లనిపించింది. ఆరుగురు అన్నదమ్ముల్లో నాలుగోవాడు ముకుందం. నలభైయేళ్ళ నడివయస్సుడు. చదువుకున్నవాడు. దత్తత వల్ల సంక్రమించిన రెండు మేడలు, వొకతోట, యాభై ఎకరాల భూమి గల స్థితి పరుడు. మామగారు జిల్లా కలెక్టరు. జ్ఞాపకం వొచ్చినప్పుడల్లా కాలక్షేపానికి బి.ఎల్. పరీక్షకి కడుతుంటాడు గాని, ఉద్యోగం చేసే అవసరం గాని, అభిలాష గాని అతనికి లేవు. అన్నదమ్ములందరూ మంచి

పదవుల్లో వున్నారు. కుటుంబంలో ఎవరికీ పిచ్చెత్తినట్లు లేదు. మనో వ్యాకులత చీకా చింతా లేకుండా హాయిగా జీవితం గడిచిపోతున్నప్పుడు, ముకుందం పిచ్చాస్పత్రిలో ఎందుకు గడపవల్సి వొచ్చిందో నాకర్థంకాలేదు. నాకు పిచ్చెత్తినట్లయింది. కాలచక్రం కదలనట్లనిపించింది. కాలచక్రం కవి మెళకువ. రచనా శిల్పంలో అదొక విసురు. దాని గొడవ ఎవరిక్కావలి?

రెండవ ప్రపంచ సంగ్రామం ప్రారంభమైందన్న వార్త తెలిసినప్పుడూ, మహాత్ముడు పరమపదించాడన్న వార్త విన్నప్పుడూ వో క్షణం పాటు కాలచక్రం నిలిచిపోయినట్లనిపించింది. మళ్ళా ముకుందం పిచ్చి విషయం తెలిసినప్పుడు అట్లాంటి అనుభవం కలిగింది. వైమానికుడు సహారా ఎడారనుకుని నేలమీదకి దిగి అడుగుపెట్టగానే ఎటు చూసినా మంచే. జలపాతం వొంపు దగ్గర నిలిచిపోయింది. ఇట్లాంటివి జరిగినప్పుడు వూపిరి బిగబడతాం. గుండె కొట్టుకోవడంలో ఒక లయ, క్రమం వుంటాయిట. మధ్యలో వొకసారి కొట్టుకోవడం మానేసి వొక 'బీట్' విడిచేసి, తరవాత మళ్ళా మామూలుగా గుండెకొట్టుకోవడం అసంభవం కాదని వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు చెబుతున్నారు. మధ్యనున్న స్థలం గుండా ప్రయాణం చెయ్యకుండానే, వొక పదార్థం వొకచోటునుండి మరోచోటుకి చేరుకోవడం సంభవమేనని భౌతిక శాస్త్రజ్ఞులు చెబుతున్నారు. ఇట్లాంటివి సంభవమైనప్పుడు ముకుందానికి పిచ్చెత్తడం మాత్రం ఎందుకు సంభవం కాకూడాదనుకుని సమాధానపడినా, ఆ అనుభూతి అన్వేషణకి నన్ను పురిగొల్పింది. వ్రాసేస్తే, ముకుందం వ్యక్తిత్వం విశద పడుతుందేమో నన్ను ఆశతో యీ రచనకి వుపక్రమించాను.

ముకుందం అనేకమంది సామాన్య వ్యక్తులలో వొకడైతే అతన్ని గురించి నేను పట్టించుకోను. ఓ రకంగా అతను అపూర్వ వ్యక్తి. ఆధునిక యుగంలో ఆనందాన్ని సాధించగల వ్యక్తులు అరుదు. నాతోటి మానవులలో 'నా జీవితం హాయిగా, సంతోషంగా గడిచి పోతోంది' అని అన్నవారు నాకు తటస్థపడలేదు. మనలో ప్రతి వారికి ఏదో లోటు. ఆరోగ్యం వుండదు, అవకాశాలుండవు, డబ్బుండదు, ప్రేమ దొరక్క చెడిపోతాం. తీరిక కోసం పని చేసి పొందిన తీరికలో యింకా పనిచేస్తాం. ఏకాంతం లేదు. ఇల్లొక జైలు. ఇందులోంచి తప్పించుకుని గుంపులో కలిసిపోతాం. మరో వ్యక్తి సమక్షంలో గాని మనం సజీవులమై వున్న విషయం ఋజువు కాదు. కుళ్ళు, కృత్రిమం, జాడ్యం, దాస్యం, నిద్రలో కూడా విరామం లేని మనో వ్యాకులత - యీ మహా గండ్రగోళంలో పరిభ్రమిస్తూ వున్న యీ వ్యక్తులందరికీ ఎందుకు పిచ్చెత్తిలేరా అన్న సంశయం వస్తుంది. పిచ్చెత్తకుండా, మామూలుగా వున్న వారుంటే కదా. పిచ్చి మందాన్ని కొలిచి విలువ కట్టడానికి!

ఆనందమయ జీవి ముకుందం. ఆ విధంగా అతను అపూర్వమైన వ్యక్తి. మరో విశేషం వుంది. ముకుందం లాంటి వ్యక్తులు మన సంఘంలో చాలామంది వున్నారు. ఆ రకం మనస్తత్వం గలవారికి అతను ప్రతినిధి. ఎప్పుడో వొకప్పుడు ముకుందాన్ని, అతని తెగ వారిని, కలుసుకోక తప్పదు. వారిని మీరు ప్రేమించవొచ్చు; ద్వేషించవొచ్చు. కాని వారి వారినుండి తప్పించుకు పారిపోలేరు. ఆఫీసుల్లో, క్లబ్బుల్లో, పార్కుల్లో, సినిమా హాలుల్లో, దుకాణాలలో, రైలు ప్రయాణంలో, ఎక్కడో అక్కడ అతన్ని మీరు కలుసుకునే వుంటారు. ఎవరతను? అతనొక మాటకారి. వాగుడు రాయుడు. అతను మాట్లాడటం మొదలు పెడితే, మరి ఆగడు; ఎవరూ అతన్ని ఆపలేరు. పిడుగు పైన బడినప్పుడు ఎవరు తప్పించుకోగలరు ? జలపాతాన్ని అరచేతితో ఆపడం ఎంత సుళువో అతని నాలుక పరిభ్రమణాన్ని ఆపడం అంత సుళువు. ఈ పాటికి మీరు గ్రహించే వుంటారు. ఆంగ్లంలో అతన్ని 'బోర్' అంటారు. ఎన్నో హాస్యపత్రికలు, ఎందరో హాస్య రచయితలు అతని వూసులు చెప్పుకుని రోజులు గడుపుకుంటున్నారు.

అతనిగాధలు వేనోళ్ళ వింటాం. అతనొక పురాణ పురుషుడు.

ముకుందం మంత్రజాలంలో చిక్కుకుని, గిల గిల తన్నుకుని, బైటపడిన వాళ్ళల్లో నేనొకణ్ణి, అతన్ని ద్వేషించాను; విమర్శించాను; నిర్మూలం చెయ్యాలని సంకల్పించాను; వెక్కిరించాను, హేళన చేశాను. జాలిపడ్డాను; చివరికి ప్రేమించాను. అతను లేని యీ ప్రపంచానికి నా కర్థం కనబడలేదు. అతన్ని పిచ్చాస్పత్రిలో పెట్టిన యీ ప్రపంచానికి పిచ్చి.

ఈ రకంగా ప్రపంచం పై కోపించి నేను సాధించిందేదీ లేదు. అందుచేత తమాయించుగుని ముకుందంతో నా పరిచయాన్ని ఉద్రేక రహితమైన దృక్పథంతో స్మరిస్తాను.

ముకుందాన్ని గురించి కుతూహలపడటానికి ఏవేవో చాలా కారణాలు చెప్పాను కాని అసలు విషయం వొదిలేశాను. అతనితో దూరపు బంధుత్వం వుంది. ఆవిడ తాలూకు దూరపు చుట్టనా తాలూకే అని చెప్పుకోడంలో చిన్నతనం వుందని కాదుస్మాండి అసలు విషయం అది.

ఆదివారం ఉదయం తొమ్మిదైంది.

వీధిలోకని బైలుదేరి పదిమెట్లు దిగాను. పదకొండో మెట్టుమీద ముకుందం ప్రథమంగా తటస్థపడ్డాడు. తను ఫలానా అని పరిచయం చేసుకున్నాడు.

“ఓహో అలానా మిమ్మల్ని గురించి వినడమే కాని ఎప్పుడూ చూడలేదు రండి, రండి లోపలి కెడదాం.” అని ఆహ్వానించాను. భుజం మీద చెయ్యేసి నన్ను నిలిపేశాడు.

“నన్ను గురించి విన్నారన్నమాట. చూసినంతర్వాత, ‘ఇదేమిటా ఎందుకు చూశాను?’ అని అనిపించలేదు కదా! ఏ ముసిలాడినో, ముక్కాడినో అనుకున్నారా ? అమ్మాయి చెప్పిందేమోలెండి. నేనంత పెద్దవాణ్ణి , అంటే ముసలివాణ్ణి కాదండోయ్. అసలు ముసిలాళ్ళు అంటూ వుండరని నా ధృఢ విశ్వాసం. ప్రతివాడికీ తనకున్న వయస్సుకి పదిహేనేళ్ళు తర్వాతేగాని వార్ధక్యం అంటూ వుండదు. నాకు నలభై అయితే,

యాభై అయిదేళ్ళ వాళ్ళందరూ ముసిలాళ్ళన్నమాట. నాకరవై అయితే డెభై అయిదేళ్ళ వాళ్ళందరూ వృద్ధులన్నమాట. అదీ 'థీరీ.' మీకు ముప్పై అవునా? మీ వుద్దేశం, నలభై అయిదు దాటిన వాళ్ళంతా ముసిలాళ్ళు. నేనిక్కడికెందుకొచ్చాననా మీ ప్రశ్న మీకు తెలీదేమో అమ్మాయి చెప్పలేదేమో ఇక్కడ బ్రిడ్జి మాచన్ వున్నాయి. అందుకొచ్చాను. నేను బ్రిడ్జి ఆటగాణ్ణి లెండి. మీకొచ్చా ? ఆంధ్రలో ఎక్కడ టోర్నమెంటయినా, మావాళ్ళు నన్ను పంపిస్తూ వుంటారు, యికెవరూ లేనట్లు. ఏం చేస్తాం. పెద్దలు మనమీద వో భారం పడేసింతర్వాత. మనం నిర్వర్తించక తప్పదు. క్రితం నెల బెంగళూరులో రన్నరప్ పేపర్లో చూశారుగా. అంటే బెంగళూరు లోకల్ పత్రికల్లో పడ్డయిటలెండి ఇక్కడ మన పత్రికలు యూస్ లెస్. వీళ్ళ వుద్దేశంలో బ్రిడ్జి వొక ఆటేగాదు. నేనే ఇంగ్లాండ్ లో పుట్టి వుంటే, యీ నా ఆటకీ, పార్లమెంట్ మెంబర్ గా చేసేయ్యరూ ! మా వాళ్ళు వొచ్చే యేడు ఇంగ్లాండు పంపుతామంటున్నారు నన్ను .. భారం పడింతర్వాత..."

"...లోపలి కెడదాం..."

"ఓడలోనే వెడతాననుకోండి. నాకీ ఎయిర్ ట్రావెల్ సుతరామూ యిష్టం లేదు స్మాండి. ఎందుకంటారా. విల్లు వ్రాసి గాని విమానం ఎక్కడం మూర్ఖత్వం. విమానం ఎక్కి నేను క్రమంగా గమ్యస్థానం చేరుకుంటాను అని ధీమాగా చెప్పగల విమాన యాత్రీకుణ్ణి యీ జగత్తులో మీరు నాకు చూపగలరా స్వామీ! నిరుడు బిల్లియర్స్ మాచెస్ కి విమానంలో సిమ్లా ప్రయాణం తగిలింది. ఎల్లాగో తప్పించుకున్నా వెళ్ళకుండా, ఇంతకీ మరో ఏడాదిపాటు నూకలు మనకీ భూ ప్రపంచం మీద వ్రాసి పెట్టాడు పరమాత్మ. ఎందుకు వెళ్ళలేదని సిమ్లా అమ్మాయి చెప్పే వుంటుందేమో లెండి..."

"రండి కూర్చుని, కాఫీ పుచ్చుకుని సావకాశంగా మాట్లాడుకుందాం." అని మెట్లెక్కాను. ఆయన ఆరో మెట్టుమీద నిలిచి పోయాడు.

"నాకు కాఫీ అనీ, టీ అనీ పట్టించులు లేవు. ఏదైనా పుచ్చుకుంటాను. అసలు లేకపోయినా, అయ్యో లేకపోయిందే అని ఇదవను. ఒక సారి చెరుకు పల్లి జమీందారు గారు డిన్నరిచ్చారు. మజ్జిగనుకుని కాఫీ వొడ్డించారు."

నేను లోపలికెళ్ళి ఆవిడ చెవిని యీ వార్తపడేసి. కుర్చీలు బల్లలు కాస్త సర్ది యివతలికొచ్చాను. ఆయన మూడో మెట్టుమీద నిలబడి మాట్లాడుతున్నాడు మెట్ల కొంపల్ని గురించి.

"తంజావూర్లో వో చెట్టియార్ యింటికి వెళ్ళాం..."

దీర్ఘోపన్యాసానికి తావివ్వకుండా, ఎక్కడికక్కడ నిలదొక్కడం మంచిదనుకొని అడ్డు ప్రశ్నలకుపక్రమించాను.

"తంజావూరా? ఎవరెవరెళ్ళారు?"

"మామ గారితో కోయంబత్తూరు నుండి కార్లో వెళ్ళాం, ఆ చెట్టియారింటికి నాలుగు చోట్ల మెట్లున్నాయి. మధ్యహాల్లో మామగారూ నేనూ విడిపోయాం. నేను వరండా మెట్లమీదుగా వెళ్ళాను. వాళ్ళు ముందు అరుగులమీద మెట్లగుండా వెళ్ళినట్లున్నారు. ఈ రెండు మెట్ల వరుసలూ పైన బాల్కనీలో కలిసినట్లున్నాయి. టపీమని ఆ చెట్టియారు నేను గుడ్డుకున్నాం." నవ్వుడం సాగించాడు.

చెట్టియార్ ఘట్టం ముగిసినందుకు నిట్టూర్చాను, ఇంతలో ఆవిడా లోపల్నించి వొచ్చింది చిరునవ్వుతో 'ఎప్పుడు రావడం?' అని అడిగింది.

ఇదొక అర్థం లేని ప్రశ్న.

"సామానేవీ?"

అంత బొత్తుగా అర్థం లేని ప్రశ్న కాదేమో. "నేనొచ్చి నాలుగు రోజులైంది. సరిగ్గా చెప్పాలంటే మూడున్నర రోజులు. క్లబ్బు గదుల్లో విడిది. టెన్నిస్ మాచెస్ అవుతున్నాయిగా. మా పిన మామ గారు పెద్ద టెన్నిస్ ఆటగాడులే. నాతో ఆడితే, వో సెట్టుకి రెండు గేములు కూడా గెలవ లేడు. అయినా మామ గార్ల ఆటమెచ్చుకోడం తప్ప యీ అల్లుళ్ళు ఏం చేయగలరు ? మీరు టెన్నిస్ ఆడతారా?"

“అబ్బే లేదండి”

“సాయంత్రం ఉభయలూ రండి, నా ఆట కూడా చూద్దురు గాని. మొన్న విజయనగరంలో మన వాళ్ళంతా వొచ్చారు. నాకు తెలుసులే ఎందుకు నవ్వుతున్నావో. చిన్నప్పుడు ఆటలూ పాటలూ ఏవీ రావు, యీ ఆట ఎల్లాగొచ్చిందా అని. ఇల్వపురం జమిందారు తమ్ముడూ నేను స్నేహితులం. వాళ్ళు జెర్మనీ నుంచి వో కోచ్ ని తెప్పించారు. రాత్రుళ్ళు గ్యాస్ లైట్లు పెట్టుకుని ఆడేవాళ్ళం.”

“కాఫీ వుచ్చుగోండి...” _ కాస్త చప్పరించాడు.

“సామాన్లు క్లబ్బులో పెట్టాను. మీరిక్కడున్నారని మొన్న తెలిసింది. సరే చూసి పోదామని, చుట్టాల్ని చూడకపోతే మా ఆవిడ వూరుకోదు. మా మరదలు వోసారి నెల్లూర్లో వొక స్నేహితురాలింటి దగ్గర దిగిందిట. నేనేమో గురవయ్య నాయుడు గారి చైర్మన్ ఎలక్షన్ సందర్భంలో నెల్లూరెళ్ళాను. మరదలు పిల్ల అక్కడుందని నాకేం తెలుసు? ఆమెను చూడకుండా వొచ్చినందుకు మా ఆవిడ వారం రోజులు నాతో మాట్లాడలేదు _ అంటే నే యింట్లో ఆవిడతో వున్న, పదినిముషాలూనూ నాకు ఏకాంతంగా యింట్లో వుండే ప్రాప్తి లేదంటే నమ్మండి. పనీ లేదు తీరుబడి లేదన్న సామ్యంగా వుంది.”

“మరదలుకి పెండ్లి సంబంధాలు చూస్తున్నారా?” అని అడిగింది, ఆవిడ.

“ఆవిడ పెళ్ళి చేసుకుంటుందీ? నాకు నమ్మకం లేదు. ఆయన కట్నం దమ్మిడి యివ్వనంటాడు. ఆ గడింపంతా ఏం చేస్తాడో, కర్మ! పీనాసని కాదు. అదొక ఆదర్శం. మరి నాకెల్లా యిచ్చాడు కటిక సొమ్ము పది వేలు. డిన్నర్ కి నాలుగు వేలయిందిట. గవర్నర్ గారి అంతరంగిక కార్యదర్శి అతిథిగా విచ్చేశాడులే; బాణా సంచాకి వెయ్యి, వూరేగింపు విమానానికి ఐదొందలు ఆ రోజుల్లో. ఇప్పుడైతే, ఖర్చంతా వో యాభై వేలవును. మా కొచ్చిన పెళ్ళి బహుమతులు, వో ఐదారు వేలుంటాయి. కట్నాల ద్వారా, సగం కర్చు రాబట్టాడనుకో. నువ్వొచ్చావుగా.. నీకింకా అప్పటికి పెళ్ళి కాలేదుగా. కట్నాలు వుచ్చుగోడం మనబోటి చదువుకున్న వాళ్ళది పొరబాటే కాదన్ను. కాని సంఘంలో వో ఆచారంవున్న తర్వాత పాటించక తప్పతుందా? సరే సరోజకి ఎంత సేవూ, చదువూ, సంగీతం సినిమాలు, షికార్లు పిక్ నిక్ లు, పెళ్ళి చేసుకోవాలన్న వుద్దేశమే లేదు. ఏమాటకామాటే చెప్పాలి-మా ఆవిడ ఎంత చదువుకున్నదైనా, పూర్వకాలపు మనిషే అనాలి. కాస్తంత దైవభక్తి, పూజ పునస్కారం, యాత్ర, కొలువు కలెక్టర్ గారు వారి హయాంలో చేసిన దుండగాలు, దురంతాలకి పరిహారార్థం పురాణ కాలక్షేపం, గీతా పారాయణం ఆదివారం జరిపించి, పండితుల్ని సత్కరించే ఆచారం వుండబట్టే, అమ్మాయికి యిదంతా అబ్బిందనుకో. మనం తప్పించుకున్నాం. సరోజకివి గిట్టవు. నాకుమల్లే, అందుకనే లోలోపల నేనంటే యిష్టం అనుకుంటా.”

“నువ్వు వంట విషయం చూడు” అన్నాను ఆవిడనుద్దేశించి.

“నా కోసం వంట చెయ్యకండి. క్లబ్బులో డిన్నరుంది. కబుర్లు చెప్పుకుందాం. మీరు వొంటకెవరేనా పెట్టుకోండి. లేకపోతే ఇదే చిక్క. ఇంటికెవరేనా వొస్తే, వారితో మాట్లాడే అవకాశం వుండదు. ఓ సారి సేలం సబ్ కలెక్టర్ మళయాళీ భార్యాసమేతంగా గుంటూరుొచ్చాడు. అత్తగారు వొంటకనీ, అమ్మాయి కాఫీకనీ లోపలి కెళ్ళారు, పనిమనిషి పేరమ్మని వొప్పజెప్పి! ఆవిడకి కాలక్షేపం ఎల్లా జరుగుతుంది. పేరమ్మ ఏం మాట్లాడుతుంది? బుచ్చమ్మలూ గుడ్లప్పగించి అల్లా నిలబడి చూస్తూ నిలబడింది. పేరమ్మ ఫాషన్ గా వుంటుందిలే ఇదుగో యీ సినిమాలోచ్చి తర్వాత అది మరీ సినిమా స్టార్ లా తయారైంది. మా ఆవిడా, సరోజ యిచ్చిన జాకెట్ల వుంటాయి వో డజను. వీళ్ళకి సైజు కుదరక దానికి బహూకరిస్తూంటారులే. దాన్ని చూసి సరోజ అనుకుంది కాబోలు, ఇంగ్లీషులో సంభాషణ సాగించింది ఆవిడ. ఇదేమో నవ్విందట. మళ్ళా ఆవిడ ఇంగ్లీషులో ఏదో అడిగిందిట. పేరమ్మ లోపలికెళ్ళి చీపురు తీసుకొచ్చిందిట వూడుద్దామనుకుని. ఆవిడ కోపంతో చరచరా నడుచుకుంటూ బైటకెళ్ళి, మామగారి డ్రైవర్ని పిలిపించి, కార్లో ట్రావెలర్స్ బంగళా కెళ్ళిపోవడం మామ గారు పేరమ్మని మానిపిస్తానని

బెదిరించడం, అది లబోదిబోమని ఏడవడం నేవెళ్ళి సర్దుబాటు చేసి, వో వంటలక్కని కుదర్చడం, వొచ్చిన అతిథుల్ని ఎల్లా వినోద పరచాలో తెలియచెప్పడం వారి కుటుంబ చరిత్రలో వొక అపూర్వ ఘట్టం...”

“కాసేపు నే అల్లా వెళ్ళొస్తాను మీరు పత్రిక చూస్తూ వుండండి.” అన్నాను. ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు ముకుందం.

“సినిమా కా?”

ఎట్లా కనుక్కున్నాడో చిత్రం ! అసలు నిజంగా సినిమాకనే బైలు దేరాను. కాస్తంత అబద్ధం ఆదాను.

“డాక్టర్ మాధవయ్య గారింట్లోంచి టెలిఫోన్ చేసి, రాత్రికి ఏం ఆటాడుతున్నారో కనుక్కునొద్దామని బైలు దేరాను.” అన్నాను.

“అయినా, అమ్మాయి లేకుండా మీరొక్కరూ సినిమాకెళ్ళడం భావ్యమా చెప్పండి? మా కళ్యాణి వూరుకోదు. నేను వాళ్ళింట్లో వుంటే ఎక్కడికెళ్ళినా ఇద్దరం కలిసెళ్ళాల్సిందే...”

“ఆమెను కూడా యిప్పుడు మీతో తీసుకురాలేదే?” అన్నాను.

“ఆవిడకి ఆటలు చూడడం అంటే విసుగు. లెక్కర్లు, క్లబ్బులు, పార్టీలు, ఇవేవీ గిట్టవు. నాకివి లేకపోతే గడవదు. మళ్ళా సరోజ అల్లా కాదు...”

ఆయనింకా మాట్లాడుతూనే వున్నాడు. నేను బైటికి నడిచాను. వెడుతూ మా పని వాడు ముసలయ్యని అయ్యగారికి ఏం కావాలో కనుక్కుంటూ వుండమని చెప్పి వెళ్ళాను. ఓ గంటలో తిరిగొచ్చాను. ఆయన ముసలయ్యతో మాట్లాడుతున్నాడు. ముసలయ్య వింటూన్నట్లు లేదు. గోడకి జేర్లబడి కునికి పాట్లు పడుతున్నాడు.

“పోరంబోకు పొలం వో ఎకరం నాకప్పజెప్పు. రెండేళ్ళలో బంగారం పండిస్తాను. మామగారిదో రెండెకరం బీడుంది. జిల్లా వ్యవసాయాధికారి నా స్నేహితుడులే. అతని సలహా మీద కావల్సిన ఎరువు అదీ వేశాను. ఇవాళ పదివేలిచ్చి కళ్ళు మూసుకొంటామని ఎగబడుతున్నారు. నువ్వు రాత్రి పొలం కాడుంటావా?”

“మాట్లాడవేం ముసలయ్యా నిన్నే అయ్యగారేదో అడుగుతున్నారు.”

“అంతే నెగండి.” అని దూరంగా వెళ్ళి చుట్టుముట్టించే తతంగం జరుపుతున్నాడు.

“ముసలయ్య మా మామగారి పొలం కాపు. కాస్త సాయంగా వుంటాడు. ఇప్పుడు పొలంపనులేమీ లేవని, ఇక్కడికి పంపించారు” అన్నాను.

“పొలంలో పాముని చూసి జడుసుకునే ఘటంలా వున్నాడు. పాముని పట్టడం నేరిస్తేగాని, ఎవరికీ పొలంలో పని చేసే అధికారం లేదంటాను. ఓ సారి రావులపాడులో సాయంత్రం చేలల్లోంచి వొస్తున్నాం. కాలికేదో మెత్తగా తగిలింది. నేను గమనించలా.

రాత్రి వెన్నెట్లో భోజనాలకి కూర్చున్నాం. రెంయ్యమని నా విస్తరి ముందుగా వొచ్చి పడగెత్తింది. అందరూ అదిరిపోయారు. మీరెవ్వరూ భయపడకండి నాకోసం వొచ్చింది అన్నాను. కిమిన్నాసి, కరణం గారి భుజంపైన సిల్కు కండువా తీసి చటుక్కున గిరవాటెట్టా. దాన్ని కరిచేసి అందులో ఇరుక్కుపోయి, లుంగచుట్టుకుపోయింది. మరోసారి మైలవరం రాజా గారింట్లో...”

“విను ముసలయ్యా!” అని వో కేకేసి, స్నానానికెళ్ళాను. వొచ్చాను. ఆయన ముసలయ్యతో ఏదో చెప్పుగుంటూ పోతున్నాడు. పులి వేట విషయం.

“చెప్పండి, చెప్పండి” అంటూ కుర్చీలో కూర్చుని పత్రిక చదువుకుంటున్నాను.

“నాకెన్నాళ్ళ నుంచో పులిని దగ్గరగా వో ఫోటో తియ్యాలని మనుసు. అయ్యాపురం జమీందారు బావగారొకాయన వొచ్చాడు. నలుగురైదుగురం అడవిలోకి ప్రయాణం కట్టాం. మేకని ఎరగాకట్టి చెట్లెక్కాం.

రెండుగంటలవరకూ నిశ్శబ్దం. తరవాత కోతులు కిచకిచలాడాయి... దూరంగా గర్జింపు వినబడింది. నే కూర్చున్న చోటునుండి మేక కనబడటం లేదు. ఎప్పుడొచ్చిందో ఎప్పుడెళ్ళిందో, మేక అరుపు నిలిచిపోయింది. మరో గంటకి దిగి మెల్లిగా నడచిపోయాయి. ఒక మైలు వెళ్ళింతర్వాత మేక కళేబరంలో తినగా మిగిలిన భాగాలు ఆకులతో కప్పబడి వున్నాయి. దాని చుట్టూ వొక వల అల్లి, అల్లిక తాళ్ళని కెమెరా క్లిక్ కి ముడేసి, కెమెరా దూరంగా పొదలో వుంచాం. పులివొస్తుంది, వలమీద కాలుపెడుతుంది, క్లిక్ మంటుంది. ఫోటో పడిపోతుంది. అదీ ఏర్పాటు. ఇంతలో ఏదో చప్పుడైంది. నాతో వున్నవాళ్ళు చెట్టెక్కేశారు. వెనక్కి తిరిగితినికదా, అరఫర్లాంగు దూరంలో నాకేసి వొస్తోంది పెద్దపులి...”

“భోజనానికి లేవండి...”

అంది మా ఆవిడ. ముకుందం కథలో లీనమైపోయి, విడిపించుకున్నట్లు లేదు.

“అప్పుడేం చేశానని మీ వూహా? కదలకుండా, వూపిరి బిగబట్టి, పులి కళ్ళలోకి చూస్తూ స్తంభించి పోయాను. అది కూడా అల్లానే, నిర్ఘాతపడి నా మొహంలోకి చూస్తూ నిలబడిపోయింది. చూపు తప్పించకుండా, మెల్లగా వొక్కొక్క అడుగే వెనక్కి వేసుకుంటూ, వో ఫర్లాంగు వొచ్చేశాను. అది విసుగెత్తి పారి పోయింది...”

“భోజనానికి...”

“ఆనాడు నేను కదిలి వుంటే, పులికి భోజనం దొరికి వుండును. నువ్వీనాడు నాకు భోజనం పెట్టే అవకాశమే లేకపోను...”

ఓహో! హో! హో! అంటూ ముకుందం దీర్ఘంగా నవ్వి, ఆ కుర్చీలోంచి లేచి పడక్కుర్చీలో కాళ్ళు జాచి విశాలంగా పడుకున్నాడు.

పన్నెండున్నర దాటింది; నాకాకలిగా వుంది. పుట్టంతా మునిగిపోయినట్లు ఆయన్ని వో ప్రశ్న అడిగాను.

“ఏమండీ వేటికి వెళ్ళినప్పుడు, తుపాకులూ అవీ తీసుకొడతారుగదా, మరి పెద్దపులి మీదకి వస్తున్నప్పుడు తుపాకీ పేల్చలేకపోయారా?”

ముకుందం గారికి చాలా కోపం వొచ్చింది. ఆయన దగ్గర తుపాకీ వుండివుంటే ఆ క్షణంలో నన్ను పేల్చేసి వుండును, ఆ ప్రశ్న అడిగినందుకు.

“ఇంకా నయం మీకు ప్రతి విషయం, తుపాకీ విషయం బొత్తుగా తెలీదనుకుంటా. తుపాకీ సరైన పొజిషన్ లోకి తీసుకురావడానికి కొంత చేతుల కదలిక అవసరం. ఏమాత్రం కదలిక జరిగినా, వెంటనే వొచ్చి మీదపడి చంపేస్తుంది పులి. అంచేత దాని కళ్ళలోకి చూస్తే అది భయపడి పారిపోతుంది. అట్లాంటి సందర్భాలలో మన తెలివి పని చెయ్యదు. శరీరం బుద్ధికి తెలీకుండా, తన జాగ్రత్త అది పడుతుంది. ఓ సారి అరవిందుని ఆశ్రమానికెళ్ళాం కళేబరస్వామితో.

రాత్రి విడిదిలో మంచాలున్నాయి, పక్కలేసి సిద్ధంగా, స్వామీజీ వొట్టి కింద సంచీ దిండుగా పెట్టుకుని పరున్నాడు. మంచంమీదకి రండి అన్నాను. వొద్దు, అందరం కిందే పడుకుందాం అన్నాడు. ఆయనమాట తీసెయ్యలేక, అల్లాగే పడుకున్నాం. ప్రొద్దున్నే అక్కడ వాళ్ళొచ్చి మంచం సర్దారు. జానెడు పొడుగు జెర్రి, దిండుకింద విశ్రమిస్తోంది. అంటే ఏం జరిగిందన్నమాట. మంచం మీద అపాయం వుందిస్మా అని ఆయన శరీరం పసికట్టిందన్నమాట. పంచేంద్రియాలు కాక, ఆరోశక్తి అన్నమాట. అరవిందుడు వ్రాశాడు కూడాను ఒక యోగి హిమాలయ పర్వతాలలో తపస్సు చేసి ఆత్మశుద్ధి సాధించినందువల్ల లోకానికేం వుపయోగం అని వొక దొరగారు ప్రశ్నించారట. అప్పుడు ఆయన అన్నాడుట...”

“చాలా పొద్దోయింది. మీకోసం క్లబ్బులో అందరూ కనిపెట్టుకుంటారేమో” అన్నాను.

“నాకోసం ఎవ్వరూ కనిపెట్టుకోరు. ఓ ఐదునిమిషాలు చూస్తారు - హాయిగా తింటారు. ఎవరాకలి వారిది...”

“మరి మీ కాకలిగా లేదా ?”

“ఆ ప్రశ్నకి సమాధానం మా కళ్యాణి చెప్పాలి. ఓసారి ఆమె నేనూ వాళ్ళ చుట్టాలంటికి పెళ్ళికెళ్ళాం...”

“నాకాలేస్తోందండీ - మీరూ లేవండి - భోజనాల దగ్గర మాట్లాడుకుందాం” అన్నాను. ముకుందం మాటాడుతూనే వున్నాడు. నేను భోజనానికి లేచి ఆయన్ని కుర్చీలోంచి లేవదీయబోయాను.

“కొందరిలా నాకు వేళకు భోజనం అనే పట్టింపు లేదు. అప్పుడప్పుడూ భోజనం మానెయ్యడం మామూలే - మీరు కూర్చుని కానివ్వండి. ఏం ? ఎంతవరకూ చెప్పాను! ఆ కళ్యాణి నేనూ వెళ్ళాం. వొడ్డించారు...”

“వొడ్డించాను. లేవండి ” అన్నది ఆవిడ.

“మీరిద్దరు కూర్చుని తింటుంటే చూడాలనివుంది. కూర్చోండి.”

వొంటిగంటన్నరైంది. మేం లేచాం. తాంబూలం వేసుకున్నా. ఆయన కాస్త మజ్జిగమాత్రం పుచ్చుకున్నాడు. మైసూరులో తాంబూలాన్ని గురించి చెప్పడం మొదలెట్టాడు. నాకు నిద్రొస్తోంది. ఆదివారం వోగంట నిద్రించడం నా కలవాటు. ఆవులించాను. కాసేపు విశ్రమిస్తారా అని స్వగతంగా అడిగి, గదిలో పక్కసర్దాను. మైసూరు దసరా వుత్సవాలని వర్ణిస్తున్నాడు.

“ఇల్లా వుపవాసాలుంటే మీరు నీరసించి పోరు? ఆకలితో కబురేం చెప్పగలరు?” అని తెగించి అడిగేశాను.

“ఆ ప్రశ్నే మా కళ్యాణి అడుగుతుంది. చాలామందికి నిద్ర, తిండి, అవసరం. నాకవంత ముఖ్యం కావు. ఓ సారి రాజారావుగారింట్లో పేకాటకి కూర్చున్నాం...”

ఇంతలో నీళ్ళల్లో మునిగిపోతున్నవాడికి తాడు దొరికినట్లు, పక్కింటి కుటుంబరావు, పత్రిక తీసుకెడదామని వొచ్చాడు. వొకర్ని వొకరికి పరిచయం చేశాను. కుటుంబరావు స్కూలు మేస్టరు. ముకుందం గారు వెంటనే ఆయన చదువు, మేస్టరు, పరీక్ష అనుభవాలు చెప్పడం లంకించుకున్నాడు. అమాయకుడు కుటుంబరావు ఆ యింద్రజాలంలో చిక్కుకున్నాడు. నే వెళ్ళి వెన్ను వాలాను.

లేచేటప్పటికి మూడు కావొస్తోంది కుటుంబరావు లేడు. మా ఆవిడుంది. సరోజ చదువు విషయం చెబుతున్నాడు.

“స్త్రీలముందు అనకూడదు గాని, పురుషుణ్ణి ఘనకార్యాలకి ప్రేరేపించేది స్త్రీలే ఆ స్త్రీలే ఆ ఘనకార్యం కాస్తా సాధించనీకుండా ఆటంక పరుస్తారు. లా కాలేజీలో సుశీల అని వుండేది. ఆమె మెప్పుకోసం మలయప్పన్ అనే మళయాళీ సోదరుడు బాగా చదివి యూనివర్సిటీ ఫస్టుగా ప్యాసయ్యాడు. ఎమ్.ఎల్.డిగ్రీ తెచ్చుకున్నాడు. వారిద్దరూ వివాహం చేసుకున్నారు. అంతే అతన్ని కోర్టుకెళ్ళనివ్వదు ఇరవై నాలుగంటలూ తనని చూస్తూ, మెచ్చుగుంటూ, వినోదించమంటుంది. ఏమైందని మీ ఊహ ఆరునెలల్లో ఆమెని విడిచి పెట్టాడు...”

నవ్వడం సాగించాడు. ఆవిడను కాఫీ విషయం చూడమని లోపలికి పంపించాను.

“మీరు మొహం కడుక్కోండి. కాఫీ తాగి, అల్లా బైలుదేరుదాం. మీ క్లబ్బులో ఆటలకి టైమవుతోందేమో...” అన్నాను.

“నేను మా చెస్ లో ఆడటం అనేది దైవాధీనం. వాళ్ళకీ తెలుసు. అందుచేత నాకు ప్రతిగా మరో ఆటగాడు లేకుండా నన్ను పంపించరు. ఓసారిల్లాగే ఊటీ వెళ్ళాం...”

నా గుండెలో రాయిపడింది. ఈ లెక్కని, బైటకెళ్ళడానిక్కాని, మరో పని చూసుకోడానిక్కాని వీలేదు. ఏం చెయ్యను?

“వారినావిధంగా భంగపర్చడం భావ్యంకాదు, పదండి నేనూ వొస్తాను. మీ ఆట చూళ్ళేదు...” అన్నాను.

“నా ఆట ఇప్పుడేముంది; యీ పూట చూడకపోడమే మంచిది. నే ఆడకపోవడం నాకూ మంచిదే. అదుగో ఆ రాజమండ్రిలో చెయ్యి, కాలూ, రెండూ వొకేసారి బెణికాయి. డాక్టర్ నెలవరకూ కదల్చకపోవడం మంచిదన్నాడు నాకు వీలు పడుతుందా. వీళ్ళు నువ్వొస్తే కాని వల్లకాదని చంపుకు తింటారు. కాళ్ళూ చేతులూ మెదణ్ణి పనిచెయ్యనియ్యవు. ఆఖరికి బ్రిడ్జి కూడా యివాళ ఆడలేను.”

“పోనీ, మనం వెళ్ళి చూస్తూ వాళ్ళకి హుషారిద్దాం ”

లాభం లేకపోయింది. పరమశివన్ అనే తమిళసోదరుడి వృత్తాంతం చెబుతున్నాడు. నేనిప్పుడంతా ఏకరువు పెడతానని భయపడకండి. అది నా తరం కాదు. ఆ పూట ఆయన మా యింట్లో వుండగా మాట్లాడినవన్నీ పూరాగా వ్రాయాలంటే సవాలక్ష గ్రంథం అవుతుంది. నేనే కాదు ఎవ్వరికీ అది సాధ్యం కాదు. ఆయన వొక ఏడాదిలో మాట్లాడిన వాటిని వ్రాయాలంటే, వో డజనుమంది చిత్రగుప్తులు, తమ అసిస్టెంట్లతో ఐదారు సంవత్సరాలు కృషి చేస్తే సాధ్యపడుతుందేమో అదేనా షార్డుహాండులో వ్రాయడం వారికి వచ్చుంటే మాట. ముకుందం పొట్టిగా, సన్నగా వుంటాడు. గిరజాలజుట్టు, చామన ఛాయ, గడ్డం కిందమచ్చ, కళైన మొహం. కంఠం సన్నంగా వుంటుంది. స్ఫుటంగా, ప్రతి అక్షరం సాగదీస్తూ నోరారా ఉచ్చరిస్తాడు. అతనొక ధ్వని ప్రచారక యంత్రం. ఒక భాషా సంస్థ. కాలం నిల్చిపోనట్లు, గోళాల పరిభ్రమణం ఆగి పోనట్లు, ఆయనలో వుద్భవమయ్యే ధ్వని పరంపరలకి విరామం లేదు. అడ్డు ప్రశ్నలు ఊకొట్టాడాలు ఆయనకక్కర్లేదు. వింటున్నట్లు తల పంకించడంతో నిమిత్తం లేదు. మనం చూస్తున్నప్పుడే సూర్యుడు కాంతి కిరణాలను ప్రసారం చేస్తున్నాడా? మనం కోరినప్పుడే నిండు చంద్రుడు దర్శనమిస్తున్నాడా? ప్రియురాలొచ్చేవరకూ ఆగమంటే పువ్వు పరిమళించడం మానుకుంటుందా? నిద్రపోయిన కాసేపు మౌనంగా వుంటాడానుకుంటున్నారా? అది భ్రమ. మేఘం వెనకాల సూర్యుడు వెలుగుతువుంటాడు. మనకి కనబడదు. శిఖరం వెనుక చందమామ మనకి కనబడకపోవచ్చు. అంతమాత్రం చేత లేడంటామా? ఎడారిలో వాడినపువ్వు, సంద్రాలలోతుల్లో ధగధగ మెరిసే వజ్రం - మనకేం తెలుసు? మనం ఎంత అల్పులం! ఎక్స్ రే యంత్రాన్ని ప్రయోగించి నిద్రిస్తుండగా ఆయన మెదడును పరికించి ఒక మహాకావ్యం అల్లుతూ ఉంటుంది ఆ మెదడు. మెదడులో ధ్వని కదలికని వ్రాసే పరికరాన్ని యే శాస్త్రజ్ఞుడో ముందు ముందు తయారు చేసి తీరుతాడు. అప్పుడింక ఆధునిక యుగంలో మహాకావ్యాల లోపం వుండదు.

ఆరు కావోస్తోంది. ముకుందం గారు స్వీయ గాథలో పడ్డాడు. తనని భార్య కళ్యాణి ఏవిధంగా ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకున్నదీ - పొరబాటు - ఏవిధంగా పెళ్ళి చేసుకున్న తర్వాత, ప్రేమించడం మొదలెట్టింది. అదే శాశ్వతమైన ప్రేమ - ప్రేమంటే ఏమిటి? ఒక అరగంట లెక్కరిచ్చాడు. సొమ్మసిల్లి పొయ్యాను. ప్రేమలో వైరాగ్యానికి తావుందా? పవిత్రమైన ప్రేమ యీ యంత్ర యుగంలో సాధ్యమా? మార్క్స్ సిద్ధాంతాలకి ప్రేమకి వున్న సంబంధం ఏమిటి? ఫ్లేట్ ఏమన్నాడు? వేమన్న పద్యం చూడండి వాల్మీకి రామాయణం తీసుకోండి. పోతన్న భాగవతం తియ్యండి. అమెరికా విడాకుల తఫిసీళ్ళు - మాస్కోలో విడాకుల సంఖ్య సంతాన నిరోధం ఆవశ్యకత పెరిగిపోతున్న జనాభా మన దేశంలో మూఢాచారాలు.

“నాకు పిల్లలు లేరు. వుండరు కూడా. వుంటే నా జీవితంలో వున్న ఆనందం వారికి సాధ్యం కాదు. ఆస్తి పంచుకుంటారు. ప్రేమ పంచుకుంటారు, సంతోషం పంచుకుంటారు. వారికి సంతానం కలుగుతుందిగా! నేను తాతనవుతాను. కళ్యాణి అమ్మమ్మవుతుంది. వారి సంతానం బలహీనులవుతారు. ఆస్తి సన్నగిల్లి పోతోంది. వారి సంతానానికి తినేటందుకు తిండి వుండదు. సంఘ పతనం...”

ఆయన సంతానం కూడా ఆయన లాగే తయారువుతే, యింకేమన్నా వుందీ? ఊహించలేక పొయ్యాను.

“నా సంతానం మూగవాళ్ళవుతారు - అమ్మ పోలికే ఐతే - ఎందుకంటారా? కళ్యాణి అంత నాలా మాటకారి కాదు. ఆవిడ కంఠమాధుర్యం వొక అపూర్వ అనుభవం...”

ఏడు కావోస్తోంది. ఏమిటి చెయ్యడం? ఆవిడ కాస్తంత టీ, దోసెలు తెచ్చింది. ఆయన దోసెలు తిన్నాడు. నా పళ్ళెంలోనివి కూడా దగ్గరకు లాక్కుని కబుర్లు చెబుతూ తినేశాడు. టీ త్రాగాం. ఇంతలో దైవం కటాక్షించాడు. ఫైరింజన్ మా గుమ్మం ముందు నుంచి చప్పుడు చేస్తూ వెళ్ళింది. ఎక్కడో ఇళ్ళు తగలబడుతున్నాయంటూ ముసలయ్య వచ్చాడు. “రండి చూసొద్దాం” అంటూ ఆయన్ని లేవతీసి మెట్లకిందికి నడిపించాను. వెనక అహోబలరావు గారిల్లు తగులబడిన చరిత్ర చెబుతున్నాడు. నడుచుకుంటూ వెళ్ళాం. క్లబ్బుకి కొంచెం దగ్గరలో గుడిసెలు

తగులబడుతున్నాయి. క్లబ్బులో వాళ్ళు కూడా చూడ్డానికొచ్చారు. ఆ ఎరుగున్న వాళ్ళ గుంపులో కలిసిపోయాడు. మళ్ళా రాత్రి కనిపిస్తానన్నాడు. తప్పకుండా అన్నాను. ఆ క్లబ్బు మిత్రుల్ని పట్టుకున్నాడు. అంతా ఆ ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోయారు. నే యింటికొచ్చేశాను.

ముకుందాన్ని మళ్ళా మూడేళ్ళ తర్వాత కలుసుకున్నాను. ఆ రోజుల్లో పెద్ద గాలీ వానవొచ్చి, రైళ్ళు నిలిచిపోవడం జరిగింది. రైళ్ళు తిన్నగా లేవని మా ఆవిడ పుట్టింట్లో వుండిపోయింది. కారియర్ భోజనం తప్పింది కాదు.

సాయంత్రం ఆరైంది. రైళ్ళ విషయం కనుక్కుందామని బైలుదేరుతుండగా మెట్ల మధ్యలో ముకుందం ఢీకొన్నాడు. ఏడాది క్రితం ముకుందం భార్య టైఫాయిడ్ జ్వరం వొచ్చి చనిపోయింది. సానుభూతి జాబు వ్రాశాను. కలుసుకోడం ఇదే మొదటిసారి. పరామర్శకి వాక్యాలు కూరుస్తుండగా ముకుందం వాటిని వుచ్చరించే అవకాశం యివ్వకుండా తనే సాగించాడు.

“ఈ రోజుల్లో రైళ్ళు మరీ అధ్వాన్నమయ్యాయనుకో. ఆలస్యంగా రావడానికి, నిలిచిపోడానికి యీ తుఫాను వో సాకు. వుత్తప్పుడు ప్రతి రైలు వో రోజు ఆలస్యం. తుఫానొస్తే వో వారం అంతే తేడా, గుంటూరు నుంచి బండి దిగాను. ఎక్స్ ప్రెస్ పది గంటలు లేటు. సరే ఆ ఫ్లాట్ ఫారంలో యిరుక్కుని యే జబ్బో తగిలించుకోడం యెందుకని, మిమ్మల్ని చూసి పోదామని వొచ్చాను. అర్జంటుగా ఢిల్లీ కెళ్ళాలి.

“మా వూళ్ళో రైతులంతా - భూముల్ని గురించి వో కొత్త శాసనం వొస్తోందిగా - దానిలో తికమకలు చాలా వున్నాయిలే. వారికున్న అభ్యంతరాలని వో పిటీషన్ ద్వారా, ఢిల్లీలో కేంద్ర ప్రభుత్వానికి విన్నవించమని, ఆ పిటీషన్ వ్రాయించి, ఆ నాయకత్వం నామీద పడేశారు. ఇట్లాంటివి చాలా చేశానులే. వెనక గుర్నాధం గారి ఇంటి తగాదా ఢిల్లీకి తీసుకెళ్ళాను. ఇళ్ళ శాఖ వారు నే ఎత్తిన లా పాయింట్లకి ఖిన్నులై, సుప్రీమ్ కోర్టులో ప్రధమ స్థానం వహించనందుకు ఆశ్చర్యపడ్డారు. మనకెక్కడ తీరుతుంది. అయినా, కళ్యాణి పోయిం తర్వాత, నా పాత వ్యాపకాలన్నీ మానుకున్నాను. జీవితం పట్ల నా దృష్టే మారిపోయింది. నేనిప్పుడేవీ పట్టించుకోడం లేదు. ఇప్పుడు గూడా ఆ రైతులంతా చంపుకుంటింటే, సరే పరోపకారార్థం యీ శరీరం అన్న సామ్యంగా, ఊ అన్నాను. ఇంక వో విషయం నెత్తిన వేసుగున్న తర్వాత, దానంతు తేల్చేవరకూ వూరుకోనని నీకు తెలుసుగా!”

“పాపం కళ్యాణి...”

“ఏం పాపం. పుట్టింతర్వాత చావు తప్పదు కదా. అన్ని మంచి లక్షణాలుండి, వొక ఆదర్శ ప్రాయమైన వ్యక్తిగా, నలుగురికీ కన్నెరగా వున్న కళ్యాణి చాలా కాలం బ్రతకదని లోలోపల అనిపించేదిస్మా ! అంతమంచిగా వుండ కూడదనుకో యీ ప్రపంచంలో దేవుళ్ళు వోర్పలేరుట గ్రీకు పురాణ గాథలు...”

“రండి లోపలి కెడదాం...”

“ఎవ్వళ్ళం టైఫాయిడ్ అనుకో లేదు. అరడజనుమంది స్పెషలిస్టులు వూసుకున్న రోగి ఆయువు మూడినట్లే. ఇరవై రోజులయ్యాక ఫలానా అని నిర్ణయించారు. కాంప్లికేషన్ వుండేమో చూడండన్నా నా మాట పెడ చెవిని పెట్టారు. ఆమెకు తెలుసు బ్రతకనని. నన్ను దగ్గరకు రమ్మంది. మంచం బద్దీ మీద కూర్చున్నాను. నా రెండు చేతులూ పట్టుకుంది. ఆమె కళ్ళు చాలా పెద్దవిలే. నీరసించిందేమో, మరీ పెద్దవిగా కనిపించాయి. కన్నీరుతో, ‘మీరు సరోజను చేసుకోండి’ అంది. నాకు ఏడుపులో నవ్వొచ్చింది. చనిపోయ్యే వారికి బ్రతికున్న వారంటే అంత తాపత్రయం వుంటుంది కాబోలు!”

“రండి...”

“లోపలికెందుకు - బైటకెళ్ళి టీ తాగొద్దాం. ఈ ఆడాళ్ళున్నారే భలే ఆసాధ్యులబ్బాయి. వాళ్ళకి కొన్ని విషయాల్లో దూరదృష్టి వుంది. ఏకాంతంగా మొగాడు పొయ్యే పోకిళ్ళు, వేసే వేషాలు, యిట్టే పసిగట్టేస్తారు. వాళ్ళింటి పక్కన మోహనరావని వుండేవాడు. గౌరవమైన కుటుంబీకుడు. వాళ్ళింట్లో పని చేసే పిల్ల వోసారి కళ్యాణితో అన్నదిట ఏదో మాటల సంధర్భంలో ‘అమ్మగోరు చాలా మంచి వారండి.’ అమ్మ

గోరంటే మోహనరావు సతీమణి అన్నమాట. ఆ రాత్రి కళ్యాణి నాతో అంది - ఏమందో తెలుసా ? 'ఆ పని పిల్లకి ఆరో మాసం - తండ్రి మోహనరావు ఆ పనిపిల్లని తీసుకెళ్ళి పోయాడు. ఎందుకు చెప్పొచ్చానంటే, కళ్యాణి విషయం యిట్లే గ్రహించింది.'

“ఇటు రండి రోడ్డునడుంగా లారీలు అవీను.” అని ఆయన్ని పక్కగా లాగాను. హోటలు కెళ్ళాం.

“సరోజ పెళ్ళంటే యిష్టం లేనట్లు, మొగాడంటే గిట్టనట్లు, నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తిస్తుందా అదంతా నటనేననుకో. నన్ను తెగ వేళాకోళం చేసేదిలే. సరోజ వాళ్లక్కంత చక్కంది కాదు. కాని అంతకంటే గడసరి నేనో ఉత్త అమాయకుణ్ణి. మా ఆవిడన్నట్లు, సరోజని గురించి నాకే యితర అభిప్రాయం, అప్పుడూ లేదు ఇప్పుడూ లేదు. కళ్యాణిని తృప్తిపరచడం కోసం సరేలే, అని వాగ్దాన పూర్వకంగా అన్నాను. కాని నాకు నిజంగా ఆమెను చేసుకోవాలన్న వుద్దేశం లేదు. ఎందుకంటావా, మనది బిజీ లైఫ్ పెండ్లికీ ప్రేమకీ టైం లేదు. ఈ ఆడాళ్ళున్నారే, మన జీవితం అంతా వారి సమక్షానా, వారి ఆరాధనలో గడపమంటారు. నాకది సాధ్యం కాదు. సరోజ తల్లి కూడా ఆమెను చేసుకోమని చాలామంది చేత చెప్పించింది. ఆఖరికి ఏమైందో తెలుసా ?”

టీ త్రాగి మళ్ళా యింటి వేపు బైలు దేరాం. అతను మాట్లాడుతూనే వున్నాడు. నా ఆలోచనలు నేను వేరే సాగిస్తున్నాను. ముకుందానికి వస్తు సేకరణలో పక్షపాతం లేదు. అతనికన్ని వస్తువులూ, ఉదంతాలూ, వ్యక్తులూ సమానమే. అన్నీ అతని వాగ్దేవిని సమంగా పురికొల్పి, సమమైన రీతితో ధ్వనులను ప్రసారం చేస్తాయి. భార్య మరణం, సరోజ పెళ్ళి, గుర్తాధం గారి యిల్లు, హాకీ ఆటలో రంగయ్య నాయుడు వోటమి, కిళ్ళీలో సున్నం ఎక్కువ పడడం యివన్నీ అతనికి మహా కావ్యాలే. ఎక్కువ తక్కువలు లేకుండా వేదాంతాల నిశ్చల మనస్సుడై వితర్కిస్తాడు. మౌనం యోగి తపస్సు; భాష, ధ్వని యితని తపస్సు, ఊహ ద్వారా ఒక ప్రపంచాన్ని శాసించాడు. ఆ జగత్తుకి అతను చక్రవర్తి. మనం అంతా అతని ప్రజలం. రాజుగారు మాట్లాడేటప్పుడు, అందరూ నిశ్శబ్దంగా వుండాలి.

అతను చవి చూడని అనుభవం లేదు లోనుగాని ఉద్రేకం లేదు. జయించని తృప్తి లేదు; తరచి చూడని రహస్యానుభవం లేదు, కనని కల లేదు. ఆడని ఆబద్ధం లేదు. తెలియని సత్యం లేదు. రాజ్య విస్తీర్ణము, సరిహద్దులు తెలియని చక్రవర్తి లాగా, భార్యమరణంతో అతను మానసికంగా పేట్రేగిపోయాడు. జీవిత గమనం వేగం తగ్గి నిదానంగా జరుగుతోంది కాని, అతని ఆరాటం, ఆవేదన వేగిర పడుతున్నాయి. ఏదో సిద్ధాంతం, సందేశం, జీవిత దృక్పథం అల్లి మనందర్నీ అందులో చిక్కించుకుని స్థిమిత పడదామని అతనికి తెలియని సంకల్పం లాగుంది. ఏదో భార్యపట్ల చిన్న అపచారం చేశాడు. దాన్ని తనకు తాను సమర్థించుకుని, పోయిన వ్యక్తి క్షమాపణ పొంది, సమాధాన పడటం కోసం, యీ వేగిరపాటు యీ భాషా ప్రయుక్త వ్యక్తి స్వైర విహారం, యీ నాదబ్రహ్మ సృశాన నృత్యం, యీ వాగ్దేయ కారుని చివరి ముక్తాయింపు.

“ఏమైందని అడగవే?” అంటున్నాడు వెరివాడు. అతన్ని గూర్చిన ఆలోచనలు నన్ను వేదాంత శిఖరానికి చేరేశాయి. ఏది, ఏమైతే ఎవరిక్కావాలి. అనంత విశ్వంలోని ప్రచండ నిశ్శబ్దాన్ని ఒక్క మాటతో, వొక్క అర్థశూన్యమైన ధ్వనితో ప్రాచీన ప్రశాంత గాంభీర్యాన్ని భంగ పరుస్తున్నా యీ వెరి మానవుడు !

పైకి మాత్రం 'చెప్పండి' అన్నాను.

“సరోజ నన్ను చేసుకోనని కచ్చితంగా చెప్పేసింది. ఎందుకనీ ? ఆమెకు నామీద వుండబట్టేగా. తనకు నామీద వున్న ప్రేమని మరోలా ప్రకటించ లేకపోయింది. అక్క బ్రతికి వున్నప్పుడు ఎంత గారం, ఆప్యాయత, ఆదరణ, స్నేహం చూపించిందనుకున్నావ్! అది వెన్నెల రాత్రి. కళ్యాణి రంగమ్మ గారితో గుళ్ళో కెళ్ళింది. అప్పుడే క్లబ్బునుంచి వొచ్చి స్నానం చేసి, డ్రెస్ చేసుగుంటున్నా. గదిలోకొచ్చింది సరోజ. అద్దంలో నా మొహంకేసి చూసింది.

“నువ్వు ఆలయానికి వెళ్ళలేదా?” అని అడిగా.

“ఆ ప్రశ్న నేనే అడుగుదామనుకుంటున్నా నాకేం కోర్కెలు లేవు” అన్నది. “అంటే?” అన్నాను.

“పిల్లలు కావాలని ఒక్క భార్యమాత్రం ప్రదక్షణలు చేస్తే చాలదు. నువ్వు చేయాలి” అంది. “మంచి భర్తని ప్రసాదించమని నువ్వు కోరుకోవచ్చుగా” అన్నాను దెప్పుతూ “నాకట్లాంటి కోర్కెలూ లేవు, నమ్మకాలూ లేవు” అంది. “అంతా మానవ ప్రయత్నమేగాని దేవుడి ప్రమేయం లేదంటావు. నీ నమ్మకాలు, ఆదర్శాలు, ప్రయత్నాలు, వాటి ఫలితాలు కాస్తంత యీ అల్పుడి చెవిని పడెయ్యి” అన్నా వేళాకోళంగా.

“ప్రయత్నం చెయ్యనిదే నాకు పెళ్ళి కాదంటావ్?”

“పిల్లల కోసం మా ప్రయత్నం లాంటిదే అనుకోకూడదూ?” అని, తువ్వాలు భుజాన వేసుకుని డాబామీదికి నడిచాను. నా సంభాషణంతా అద్దంలో సరోజతోనే. నాకేసి అదోలా చూసింది అట్లాగనిపించింది. పదినిముషాల్లో డాబామీదికి తనూ వచ్చింది.

“కోపం వచ్చిందా?”

“ఎవరి మీద?”

“నామీద”

“ఎందుకు?”

“మొగాళ్ళకెందుకు కోపమొస్తుందో నాకేం తెలుసు?”

“ఇంకా నీకే వచ్చింది కోపం, అవునా?”

“ఎందుకో?”

“స్త్రీ మనస్సు తెలియ బ్రహ్మతరంబా?”

“పోనీ తెలిసినంత వరకూ చెప్పు భయం లేదు. రోడ్డువైపు చూస్తున్నాలే. అక్కయ్య రావడం లేదు” అన్నది. నాకు నిజంగా కోపం వచ్చింది. “అక్కయ్యంటే నువ్వు భయపడాలి నీ మనస్సులో ఏదో వుంటే” అన్నాను. సరోజకీ కోపం వచ్చినట్లుంది. “అక్కయ్య ముందు నీ అమాయకపు అవతారం నాకు తెలియదనా అక్కయ్యకి తెలీదనుకోకేం నా మనస్సులో ఏదో వుందిట. మహా కనిపెట్టావులే నా మనస్సులో ఎవరున్నా లేకపోయినా, నువ్వు మాత్రం లేవు” అని కిందకి వెళ్ళి పోయింది. అది ప్రేమ కాకపోతే, ఏమిటంటావ్?”

ఇంటికి చేరుకొని వరండాలోకి కుర్చీలు లాక్కుని కూర్చున్నాం. భోజనానికి హోటలికెళ్ళడమా, కారియర్ తెప్పించడమా అన్న ఆలోచన సాగనియ్యకుండా మళ్ళీ మొదలెట్టాడు. ఇంక రాత్రంతా జాగారమే ఏ పరమాత్మకీ నా పైన కటాక్షం కలగదూ! నేను మాట్లాడడం మొదలెడితే! ఒక యత్నం చేశా.

“చూడండి మీరు సరోజపై మరికొంత అప్యాయత కనబరిస్తే...”

“చాలైంది; సరోజ విషయం మీరెరుగరు. కొందరు స్త్రీలంతే. వాళ్ళని తిట్టి, హింసించి, బాధపెట్టిన వారిని గాని కనికరించరు. ఓ సారి...”

ఇంక లాభం లేదు. ఆ యత్నం విరమించి, చంద్రుడి కేసి చూస్తూ నా పగటికలలు కంటూ కూర్చున్నాను. పగటి కలలు మానవ హృదయానికి స్వర్గం లాంటివి. నాకు క్రాస్ వర్డ్ ఫజిల్ లో ఇరవైవేలిస్తే ఎల్లా ఖర్చుపెట్టేది వూహించుకుంటాను. సరోజను నే చూళ్ళేదనుకోండి వివాహమాడి వుంటే నా జీవిత మెల్లా వుండేదీ వూహించుకుంటాను. ముకుందం కబుర్లని కళ్యాణి ఎల్లా భరించ గలిగిందో? ఆమె దగ్గర కూడా యిల్లాగే మాట్లాడతాడా ఆవిడ వింటుందా? ఇప్పుడు ముకుందం ఏమంటున్నాడో విందామని పగటికలని తుడిచేసి, అతని కేసి చూశాను.

“మా ఆవిడంటుంది - నేను తన దగ్గర వున్నప్పుడుకంటే దూరంగా వున్నప్పుడు తనకి దగ్గరగా వున్నట్లు వుంటుందిట. అల్లాగంటుంది గాని, దూరంగా వుంటే “ఎప్పుడొస్తారు?” అని టెలిగ్రాం మీద టెలిగ్రాంలిస్తుంది. దగ్గరగా వుంటే ఎప్పుడు వెడతాడురా బాబూ - అన్నట్లుగా ప్రవర్తిస్తుంది - మీకూ అల్లాగే అనిపిస్తోంది కాదూ?”

ఒక్క సారి ఉలిక్కిపడి కుర్చీలోంచి లేచాను.

“ఇంకా నయం - ఎంతమాట!” అన్నాను. ఇంక నాకు ఆ రాత్రికి మోక్షం లేదు. హాయిగా ఆయనకి లొంగిపోయి, ఆ ధ్వని సాగరంలో పూర్తిగా మునగడం మంచినసుకుంటూండగా, దైవం నా భక్తికి మెచ్చి పరంధామయ్యని పంపించాడు. తుఫానులో రైలు దొరక్క యిరుక్కుపోయిన వ్యక్తులలో పరంధామయ్య వొకడు. నాకు స్నేహితుడు. ప్రసిద్ధ రచయిత. ఆయన్ని ముకుందానికి వప్పగించి నేను కాస్తంత స్వేచ్ఛపొందొచ్చు.

“పరంధామయ్య గారని - “హాయిగాల్సే హానాలులు” అనే యాత్రా గ్రంథం వ్రాశారు. అమెరికా, జపాను దేశాలు తిరిగొచ్చాడు” అని ముకుందానికి పరిచయం చేశాను.

“అయ్యో! ఆయన్ని ఎరక్కేం... వెనకటికి వోసారి చెళ్ళపిళ్ళ వెంకట శాస్త్రి గారికి సజ్జాపురంలో సన్మానం తలపెట్టారు. మా మావగారి తండ్రి అధ్యక్షులుట...”

పరంధామయ్య హతం అనుకుని, కారియర్ విషయం చూస్తానని బైటకొచ్చి, నిశ్శబ్దంగా గాలి పీల్చానని రహస్యంగా ఒప్పుగుంటున్న స్వార్థపరుణి.

బస్ స్టాండ్ దగ్గర గాని ముసలయ్యకి చుట్ట కాల్చుకునేటందుకు సరైన స్థలం దొరకలేదు. అక్కడ దొరికాడు. తీసుకొచ్చి కారియర్ యిచ్చి హోటల్ కి పంపించాను. ఎనిమిది కావొస్తుంది. పరంధామయ్య - ఆ సాహిత్య సభల్లో గంటలు గంటలు ఉపన్యసించే పరంధామయ్య - ఆ ప్రవాహంలో వుక్కిరిబిక్కిరవుతున్నాడు. నన్ను చూడగానే లేచాడు.

“ఇంతకీ యాయనెవరో పరిచయం చేశావు కాదు” అన్నాడు కాస్త కోపంగా, సమాధానం చెప్పే ప్రాప్తి నాకు లేదు. ముకుందం దొరకవుచ్చుగున్నాడు.

“నేనూ రచయితనే ఓ వెయ్యి పేజీల గ్రంథం వ్రాశాను”

“ఎప్పుడూ చెప్పారు కారేం. అచ్చయిందా?” అన్నాను ఎల్లాగో సందుచేసుకుని.

“అంటే బుర్రలో వ్రాశాను. కాగితం మీద వ్రాయడం ప్రారంభించాలి. చాలా పెద్ద గ్రంథం, రెండువేల పేజీలు పట్టొచ్చు. ఇంకా పేరు పెట్టలేదనుకో..”

“ఏం పేరు పెడితే బాగుంటుందంటారు?”

“విషయమేమిటో తెలిస్తే...” పరంధామయ్య వాక్యం మరోలోకంలో పూర్తవుతుంది.

“అదే చెబుదా మనుకుంటున్నా. మొన్న వ్యవసాయ శాఖవారికి పిటిషన్ పెట్టానా నేనూ లాయర్నే. ఐనా లా పదాలు వాడకుండా, అతి సుఖవైన సరళమైన భాషలో వ్రాశానేమో - ఎందుకంటే మా మామగారి యింట్లో వంటాయన శరభయ్యకి కూడా యిట్టే అర్థమైంది. విషయం బోధ పడగానే ముక్కు మీద వేలేసుకున్నాడు.”

పరంధామయ్య దగ్గరుండడం వల్ల కాబోలు, కొంచెం ధైర్యం చిక్కి సందేహ నివృత్తికుపక్రమించాను.

“మీ మామ గారింట్లో వున్నది వొంటలక్కగా” అన్నాను. ముకుందాన్ని పట్టి వేయించగలిగానని గర్వ పడుతూ.

“సరేలే - ఆవిడెప్పుడో వెళ్ళిపోయింది, వెండి ముక్కుపొడుం డబ్బీ, అరడజను యింగువ పొట్లాలూ తీసుకొని, నేనారాతీశాను. అత్తగారూ వాళ్ళూ ఆడదాన్ని యాగీ చెయ్యడమెందుకని వూరుకోమన్నారు. శరభయ్యని కుదిర్చిపెట్టింది నేనే. వాడున్నాడే, వంట చెయ్యడంలో భీముడు. “అతనిచేతి భోజనం వొక్కసారి తిన్నట్లయితే, పొట్టి శ్రీరాములు యీ నాటికి జీవించేవుండును. నా గ్రంథంలో వొక అధ్యాయం అతన్ని గురించే.”

“మీరు వ్రాసే గ్రంథం స్వీయచరిత్రన్నమాట...”

“అసలు విషయం చెప్పనివ్వండి చాలా మంది చంపుకు తింటున్నారు, మీ చరిత్ర వ్రాయండని - నాకు తీరికేది? జీవించదల్చుకున్న వారికి గ్రంథరచన పడదేమో! వోసారి...”

భూకంపం ఏ ప్రాంతంలో ఏ సమయంలో చెలరేగుతుందో ఎవరు చెప్పగలరు ? పెద్ద బీటలు తీసింది. పరంధామయ్య నేనూ అందులో పడిపోయాం వో పావుగంట. తెప్పరిల్లి ‘దాహం’ అన్నాడు పరంధామయ్య. అని తనే లోపలికెళ్ళాడు.

"శరభయ్య మాకక్కర్లేదంటే నా దగ్గరే అట్టేపెట్టేసుకున్నాను. పేరమ్మని నా దగ్గరే వుంచుకున్నాను! ఏం చెయ్యను తెలుగు భాష లోపం వుంచుకోక తప్పదు. చురుకైన పిల్ల. మొగుణ్ణి వొదిలేసింది వాడే వదిలేశాడనుకో రంగం వెళ్ళాడు. రాజకీయాలు వొదులుకున్నాను. ఆటలు పాటలు వొదులుకున్నాను. కృష్ణా రామా అనుకుంటూ, పొలం, తోట చూసుకుంటూ కడుపులో చల్ల...”

ఇంతలో ‘బాబోయ్’ అని లోపల్నించి పరంధామయ్య గావుకేకేశాడు. తొందరగా వెళ్ళాం. ఆయనకి తేలుకుట్టిందిట. కాలు గట్టిగా అదిమిపెట్టి, “మండ్రగబ్బేమో కాస్త చూడండి. ఇది మామూలు తేలు కాదు” అని బాధ పడుతున్నాడు. నేను నాలుగు మూలలూ చూస్తున్నాను. “కనబడదే?” అన్నాను. “నీకు స్వాగతం యిస్తూ ఎదురుగా వొస్తుంది. మరీ మందేం లేదూ? డాక్టరెవడూ లేదూ?” అంటున్నాడు.

ముకుందం మళ్ళా మొదలెట్టాడు; “ఓసారి పేరమ్మ కిల్లాగే తేలు కుట్టింది. దానికెంత బాధ కలిగిందంటే, “చూడితేలు కుట్టించడ్రోయ్” అని కేకేసింది. కాదు, చీమన్నాను నేను. వెదకడం మొదలెట్టారు...”

“డాక్టర్ని తీసుకు రండి మంత్రం వెయ్యలేరూ...”

“మీరిక్కడే వుండండి, డాక్టర్ని తీసుకొస్తాను” అని బైలు దేరాను. “నువ్వు తిరిగొచ్చేటప్పటికి నా ప్రాణమే పోతుంది. ఉండు నేనే వొస్తాను.”

నేను పరంధామయ్యను తీసుకుని బైటకెళ్ళి వో రిక్షా మాట్లాడి అందులో ఎక్కాం.

“మీకు మంచి టైమ్ లో, అలారమ్ మోగినట్టు తేలు కుట్టించండి. లేకపోతే నా రైలు తప్పును. ప్రొద్దున్న పదింటికి దిగాను. పదిగంటలు లేటన్నారు. అంటే, ఎనిమిదింటికన్నమాట. ఇప్పుడు పావుతక్కువ ఎనిమిది. కాబట్టి నాకు రైలందుతుంది. మనకి ఢిల్లీ ప్రయాణం తప్పదు. వో సారి నేను, లేబర్ కమీషనర్ రంగనాథం ఢిల్లీ ప్రయాణం కట్టాం. నాగపూర్ చేరేప్పటికి...” రిక్షా మలుపు తిరిగింది. ఓ జట్కా ఆపుచేయించి, ముకుందాన్ని అందులో ఎక్కమని, సెలవు తీసుకున్నాం. మమ్మల్ని తన వూరు ఆహ్వానించాడు. అలాగే అన్నాం. ఏదో చెబుతున్నాడు - జట్కా దూరంగా వెళ్ళింది. రిక్షావాణ్ణి తిన్నగా హోటల్ కి పట్టమన్నాడు పరంధామయ్య. కారియర్ యింటికొస్తుందిగా అన్నాను. ఇంటికెడితే యీసారి నిజంగా తేలుకుడుతుందన్నాడు పరంధామయ్య.

ఇది జరిగింతర్వాత ముకుందాన్ని నేను కలుసుకోలేదు. అటువెడుతూ ఓ సారి పరంధామయ్య, ముకుందం బంగళాని, తోటని చూసి, వోపూట భోజనం చేసి వొచ్చినట్లు, వివరాలన్నీ వుత్తరం ద్వారా తెలియబరిచాడు. శరభయ్య వొంట అద్భుతం. పేరమ్మ బ్యాటీట. రోజూ పదిమందికి తక్కువుండరట భోజనానికి. ఆయనకున్న పలుకుబడి, పేరు, అంతా శరభయ్య వొంట మూలంగానేట. అతని స్వీయ చరిత్ర

క్లుప్తంగా నాలుగు గంటలు చెప్పాడు. అది వినగానే తిన్నదంతా అరిగిపోయింది. “నా సంభాషణ వల్ల జీర్ణంకాని పదార్థం లేదు” అని ముకుందం నిర్వచనం చేశాడు.

అట్లాంటి ముకుందానికి ఎందుకు మతిభ్రమించి, పిచ్చాస్పృతిలో వుండాల్సి వచ్చిందో నాకు బోధపడలేదు. కొద్దిగా మానసిక శాస్త్రం నేనూ చదివాను. సంసారసుఖం లేకపోవడం అతి వాగుడికి వో కారణంగా చెప్తారు. ప్రేమ తృప్తి మాటల ద్వారా తీర్చుకుని తృప్తిపడడం చిహ్నం. నాకిది సరైన కారణంగా తోచలేదు. కృత్రిమంగా వూహిస్తే ఏవేవో చిత్రమైన కారణాలు కల్పించవచ్చు. జాడ్యం ఎంత కృత్రిమమైందో, దానికి మందు కూడా అంత అపూర్వంగా వుంటుంది. గుడ్డివాడు విసిరిన బెడ్డలాంటిది. మానసిక శాస్త్రంలో మందు, తగులుతే తగులుతుంది, లేకపోతే లేదు. నే మొదట్లో అనుకున్న కారణమే నాకిప్పటికీ సమంజసంగా కనబడుతోంది. ముకుందం మంచి వాడు; స్వార్థరహితుడు. జీవితంలో ఏదీ కోరకుండా, అన్నీ తెచ్చుకుని సర్వమూ వదులుకున్న యోగి. విలువలు కట్టని విమర్శకుడు; సిద్ధాంతాలు అమాయక ప్రజనెత్తిన రుద్దని వేదాంతి. అయినా అతని భారినుండి పారిపోడానికి నేనూ యత్నం చేశాను. భార్య విసుగెత్తి ఇంక చాలు బాబు అనుకుని పరమపదించింది. సరోజ పెళ్ళి చేసుకోనంది. అందరూ అతన్నుండి పారిపోయి అతన్ని ఏకాకిని చేశారు. నా కళ్ళంట అప్రయత్నంగా నీళ్ళు తిరిగినై. పాపం, అతనేం అపచారం చేశాడు? రెండు రూపాయలిచ్చి - కర్నాటక సంగీత విధ్వాంసుడు, వయొలిన్, మృదంగం విద్వాంసులు కలిసి మూడు గంటలు ముమ్మోన యుద్ధం సాగిస్తే చూసి, విని “ఆహా, ఎంత అద్భుతంగా వుందండీ” అని చెప్పగోడం లేదు? మనం ఖర్చు పెట్టిన రెండు రూపాయలనీ సమర్థించేటందుకు కాక, మరెందుకు, మనం మెచ్చుగోడం? కానీ ఖర్చులేకుండా ముకుందం మనకి వినోదం కలిగిస్తే ఏవగింపా? అతనికి పేరెట్టి హేళన చెయ్యడమా?

నీతిలో మెళకువలు తెలిసున్నవాడు ముకుందం. ఏనాడో భార్యకి అపచారం చేశాడు. దాన్ని ఎదుర్కొన్నాడు. తను సమాధానం పడలేకపోయాడు. సంఘానికి చెప్పేసి, పాపపరిహారానికి ఉపక్రమించాడు. మాటల ద్వారా అదీ నాకు తోచిన కారణం. అతను జీవితంలో దేన్నీ కోరడు. ప్రతిఫలం కోరని సంభాషణ - అతని మాట పడిపోయిందంటే నాకీ ప్రపంచంలో ఏదో తీరని లోటు కనబడింది. అతని భార్య కళ్యాణి అన్నట్లు అతను దూరంగా వున్న కొద్దీ దగ్గరగా వొచ్చినట్లుంటాడు. దగ్గరగా వుంటే తప్పించుకు తిరుగుతాను. నాకు క్షమ లేదు.

అతని జీవితంలో ఏదో లోటుంది. దాన్ని శోధించి ఎవ్వరూ బయటపెట్టకుండా అతను ‘మాటలు’ అనే వల అల్లుకున్నాడు. అతన్ని కదిపి మాట్లాడిస్తే అదేమిటో బయటపడును. కాని ఇప్పుడు ఆ అవకాశం లేదు. అతనికి మాట పోయింది. దిగులుగా కూర్చున్నాను. “పోనీ, ఓ సారి వెళ్ళి చూసి రాకూడదూ?” అంది మా ఆవిడ.

ఆ రాత్రే బెంగుళూరు ప్రయాణం అయ్యాను. హాస్పిటల్ కి వెళ్ళేప్పటికి సాయంత్రం నాలుగైంది. బయట ముకుందం తమ్ముణ్ణి కలుసుకున్నాను. అతను చెప్పాడు కొన్ని సంగతులు. పనిపిల్ల పేరమ్మ, వంటాయన శరభయ్యతో లేచి పోయింది. వాళ్ళని వెదుక్కుంటూ తిరిగాడుట ముకుందం. పేరమ్మని రైలుస్టేషన్ లో పట్టుకున్నాడుట. ఇద్దరినీ యింటికి రమ్మనమని బ్రతిమాలాడాట్ట. జీతం ఎక్కువ చేస్తానన్నాడుట. రానందిట. ఏదో వాగిందిట. అతని మామ గార్ని, భార్యని, సరోజని - వాళ్ళ కుటుంబాన్ని చులకన చేస్తూ మాట్లాడిందిట. లెంపకాయ కొట్టాడుట. మళ్ళా ఏదో అందట. “నే నందుకు కావాల్సి వొచ్చానా? ఇప్పుడనండి ఏమంటారో ?” అని సవాల్ చేసినట్లు మాట్లాడిందిట. పళ్ళు బిగపట్టి మొహం ఎర్రగావ, చేతులతో రక్కెటట్లుగా అభినయం చేశాట్టా. కాని నోటంట మాటరాలేదుట. ఇవన్నీ పేరమ్మ చెప్పిందిట.

జీవితంలో ఏదీ ఆశించనివాడికి అసంతృప్తి వుండదు. కోరింది లభించలేదన్నప్పుడు వొచ్చేకోపం రాదు. ముకుందం ఉద్రేకాలకి అతీతుడు. కార్యశూరులు కోపానికి గురవుతారు. అతను ఏ కార్యం తలపెట్టడు, చెయ్యడు. కోపం అంటే ఏమిటో ఎరగని అమాయకుడు. అట్లాంటి ముకుందాన్ని పేరమ్మ రెచ్చగొట్టింది. కోపం తెప్పించింది. దాని తీవ్రతకి అతని శరీరం తట్టుకోలేకపోయింది. వ్యక్తిత్వానికి ‘షాక్’

తగిలింది. తేరుకో లేకపోయాడు. 'మాట' అతని ఆయుధం, అతని ఆయువుపట్టు, దాన్నే సవాల్ చేసింది పేరమ్మ. ఆయువు పట్టు మీద దెబ్బ కొట్టింది. ఊహా జగత్తు పేలిపోయింది. మానసిక గోళాలు ఢీకొన్నాయి. వాటిమధ్య నలిగి ధ్వనియంత్రం నిలిచిపోయింది.

లోపలికెళ్ళి చూశాను. దిగులుగా కూర్చున్నాడు. పెరిగిన గడ్డంలో తెల్ల వెండ్రుకలున్నాయి. కళ్ళకింద గీతలున్నాయి. జుట్టంతా చిందరవందరగా వుంది. పిచ్చి వాడులా వున్నాడు. నన్ను చూశాడు. నా కళ్ళల్లోకి లోతుగా చూశాడు. ఏమీ మార్పులేదు అతని ముఖంలో. మందహాసం లేదు. నేను ఫలానా అన్న చైతన్యం లేదు. నాకు జాలేసింది. ఇల్లాగన్నాను:

“ముకుందం గారూ - మీరు జీవితంలో అన్నీ సాధించారు, వొక్కటి తప్ప - మౌనంగా, నిశ్శబ్దంగా వుండటం తప్ప అన్నీ సాధించారు. మీరు నిండైన, పరిపూర్ణమైన ధన్యజీవులు.”

ఏదో చప్పుడైంది - సంకెళ్ళు వూడిపడ్డట్లు, సముద్రం వెనక్కి వెళ్ళి ఎండినట్లు, భూకంపం బీటలు మూసుకుని లోలోన అణగారినట్లు, కాల చక్రం వొక్కసారి కదిలినట్లు.

“ఆ, నేను మాట్లాడలేనంటారా? నేను మూగనా - నిశ్శబ్దమా - మౌనమా... ఎందుకు మాట్లాడలేను. వినడం చేతకాని వారికి మాట్లాడడం చేతకాదు. వారే మూగవారు. ఓ సారి విజయనగరంలో అష్టావధానం జరిగింది. పదిమందీ పది ప్రశ్నలడుగుతారు వారికి సమాధానాలు, గంట తర్వాత క్రమంలో చెప్పాలి. నేనో ప్రశ్న అడిగాను, తికమకగా - కాకి గూటిలో చిలుకపిల్ల వుంటే, తోడేలు చెట్టుకింద వున్నప్పుడు, పెద్ద పులి అరుస్తే భయపడేది చిలుకపిల్లా, కాకా, తోడేలా - క్రమంలో చెప్పాలి...”

అల్లా ముకుందం గారు యథావిధిగా తన ధోరణి సాగించారు. ఆయన మాట్లాడిన వాక్యానికి ప్రతిధ్వని లేదు. వాక్యం ముగించినప్పుడు కదా ప్రతిధ్వని వినబడేది? ఆ ముగింపు లేదు ఆ ప్రతిధ్వని లేదు. నాకీ లోకంతో యింక పేచీ లేదు.

ఈ కథలో ముకుందానికి అన్యాయం చేశానా ఎక్కడేనా అని తిరిగి చూశాను. ఒక చోట చేశాను. రైళ్ళాగిపోయి, రెండోసారి నన్ను కలుసుకున్నప్పుడు 'రండి టీ తాగొద్దాం' అని ముకుందం అన్నట్లుగా వ్రాశాను. అది పొరబాటు. అట్లా ముకుందం అనలేదు, అనడు. టీకీ, భోజనాలకీ, స్థూల జగత్తులో శారీరకావసరాలకీ అతనికి టైము లేదు. వీటితో ఆ ఊహా సామ్రాజ్య చక్రవర్తికి నిమిత్తం లేదు. అతను హాస్పిటల్ లో వున్న ఆ వారం రోజులే కాలచక్రానికి విరామం.

★★★

COMMENTS